בס"ד

פרד"ס יהודה

עלון שבועי באידיש ע"י יהודה זבולון הלוי קליטניק

ראש השנה תשע"ז גליון 376 [שנה ח']

ליודע מחשבות מקבל זיין מיט א אמת

עס איז געווען א סוחר וואס איז געגאנגען אין וועג צו טאן א גרויסן געשעפט ווען פאר אים איז דא א שמאלע גשר וואס ער מוז גיין אויף דעם כדי אנצוקומען צו זיין ציל. ווייל דער גשר איז געווען שמאל איז דאס געווען שווער אריבער צו גיין. דער סוחר טראכט וואס זאל ער טאן? ער מוז דאך גיין אויף דעם גשר ווייל ווען נישט מאכט ער נישט דעם געשעפט, א איד האט דאך א כח פון תפילה, און ער שטעלט זיך מתפלל זיין פארן אויבערשטן און זאגט אים צו, אויב ער וועט דורכגיין דעם גשר וועט ער לערנען א שעה מער יעדן טאג און וועט דאווענען מיט מער כוונה און נאך קבלות, און ער גייט ארויף אויפן גשר מיט א פחד און שרעק אבער ער שטארקט זיך אז אין זכות פון זיינע תפילות און קבלות וועט אים דער אויבערשטער העלפן דורכגיין בשלום. און אזוי גייט ער אויפן גשר און זעט אז עס נישט אזוי געפערלאך ווי ער האט געמיינט, און הויבט אן צו חרטה האבן אויף די אלע קבלות וואס ער האט מקבל געווען און טראכט אז עס איז גענוג צו מוסיף זיין נאר א האלבע שעה א טאג און ביים דאווענען נאר א ביסל מער מכוון זיין אבער נישט וויפיל ער האט מקבל געווען פריערט. און אזוי גייט ער אדורך דעם גשר בשלום און ער זעט אז עס איז בכלל נישט א שווערע גשר און האט אינגאנצן חרטה אויף די אלע קבלות וואס ער האט מקבל געווען. דאס זעלבע איז פאר ראש השנה מען וויל אז דער אויבערשטער זאל שענקען א כתיבה וחתימה טובה און דער פחד און שרעק פון דעם יום הדין. אזוי ווי מען זאגט אין ונתנה תוקף, וחיל ורעדה יאחזון, איז מען מתפלל און מען איז מקבל אסאך קבלות און הנהגות טובות, און אין דעם זכות זאל דער אויבערשטער העלפן דורכגיין בשלום דעם יום הדין, און אזוי גייט אריבער דעם יום כיפור און מען זעט אז עס נישט אזוי געפערלאך ווי מען האט געמיינט, און ער הויבט אן צו חרטה האבן אויף די אלע קבלות וואס ער האט מקבל געווען, און טראכט אז עס איז גענוג צו מוסיף זיין אבער נישט וויפיל ער האט מקבל געווען פריערט, און אזוי גייט אריבער דער הייליגער חודש און מען גייט צוריק צו די נארמאלע סדר, און מען זעט אז עס איז בכלל נישט א שווערע דורכגאנג, און האט אינגאנצן חרטה אויף די אלע קבלות וואס ער האט מקבל געווען. דער ערליכער איד, אבער ווייסט אז דער אויבערשטער איז א יודע מחשבות און געדענקט גוט די אלע קבלות וואס מען האט מקבל געווען און וויל אז מען זאל איינהאלטן די קבלות כדי דער מענטש זאל האבן א גוט יאר.

וויסן דעם תכלית פון ראש השנה

ראש השנה איז א טאג וואס מען קען דערגרייכן א שטארקן נאנטקייט מיטן הייליגן באשעפער און שטייגן אין עבודת ה' דורך תשובה ביים דאווענען און ביי תקיעת שופר אזוי ווי עס שטייט אין הייליגן ספר בית אהרן, מען קען אבער ווארטן פון ראש השנה אויף קלענערע השגות אז עס וועט זיין א שיינער חזן וואס וועט דאווענען שיין מיט זיין קאפעלי' און אנדערע טראכטן פון די געשמאקע חלות מיט ראזינקעס אדער אנדערע עסן פון ר"ה.

א משל אויף דעם האב איך געזען: עס איז געווען א בעל עגלה וואס פלעגט האבן פרנסה פון פיהרן מענטשן, איינמאל האט אים דער פריץ באשטעלט אויף א לאנגע נסיעה און דער בעל עגלה האט זיך געפרייט אז ער וועט יעצט האבן שיין פרנסה אויף א ווײלע, און דער פריץ הייסט אים פאהרן אין א ווייטע שטאט, און ווען זיי קומען אן אין יענעם שטאט הייסט אים דער פריץ צופארן צו א געשעפט וואס פארקויפט פייגאלאך, און דער בעל עגלה איז געווען נייגעריג פארוואס דארף דער פריץ פארן אזוי ווייט צו קויפן א פייגל בשעת ער קען קויפן אין זיין שטאט וויפל פייגאלאך ער וויל!

און דער בעל עגלה גייט אריין און קוקט וואס פאר א פייגל גייט דער פריץ קויפן! און דער פריץ באווייזט פארן אייגנטימער אויף א פייגל און ער גיט דאס אים אין א קליין קאסטן, און דער פריץ פרעגט וויפיל דארף ער באצאלן פאר דעם פייגל? ענטפערט מען אים, 100 רובל. דער בעל עגלה ווערט נשתומם און קען נישט צוקומען צו זיך! 100 רובל איז א פארמעגן, און דער פריץ איז געקומען אזוי ווייט צו קויפן אזא פייגל, מוז מען זאגן אז דער פייגל האט א טעם וואס איז ווערט 100 רובל. דער פריץ הייסט אים אהיים פאהרן און דער פריץ פריידט זיך מיטן פייגל וואס ער האט געקויפט און דער בעל עגלה וואונדערט זיך, ער האט אבער נישט די העזה צו פרעגן דעם פריץ וועגן דעם פייגל.

דער בעל עגלה קומט אהיים און דערציילט זיין ווייב וועגן די נסיעה און וועגן די פייגל וואס דער פריץ האט געקויפט פאר 100 רובל. זיין ווייב וואונדערט זיך אויך, אבער וואס זאל זי טאן אז מען איז ארימע מענטשן קען מען זיך נישט ערלויבן צו קאכן אזא טייערע פייגל. דער בעל עגלה קען נישט קומען צו זיך א פאר טעג ער מוז פארזוכן אזא פייגל און זאגט זיין ווייב אז מען האט 50 רובל אוועקגעלייגט, און מען וועט פארקויפן אפאר זאכן און מען וועט האבן 100 רובל, און אזוי וועלן זיי קענען קויפן דעם פייגל און מען וועט האבן א געשמאקע סעודה אזוי ווי דער פריץ!

נו! דער בעל עגלה נעמט זיך פאהרן א ווייטע נסיעה און פריידט זיך אז ער וועט זוכה זיין צו א געשמאקע עסן אזוי ווי דער פריץ. ער קומט אין יענעם שטאט און גייט צו יענעם געשעפט און בעט פאר דעם זעלבן פייגל וואס דער פריץ האט געקויפט און צאלט די 100 רובל, און פאהרט אהיים! קומענדיג אהיים זעט די ווייב א מאגערע פייגל און זי וואונדערט זיך וואס פאר א גוט יאר וועט מען האבן פון אזא קליין עוף? אבער אז מען צאלט פאר דעם 100 רובל מן הסתם האט דאס א טעם פון גן עדן. זי נעמט דעם עוף און גייט צום שוחט און גרייט דאס אן צו קאכן, מען גרייט א טיש און מען צוטיילט דעם פייגל פאר די מאן און די ווייב און מען נעמט דאס אריין אין מויל און עס איז גאר ביטער און מען קען עס נישט עסן.

דער בעל עגלה זינקט זיך איין פון בושה פאר זיין ווייב און ער זעט אז ער האט אוועקגעווארפן א פארמעגן פון געלט און צייט צו פאהרן קויפן דעם פייגל! ער נעמט מוט און גייט צום פריץ און פרעגט אים וועגן דעם פייגל ווי אזוי האט ער אויסגעגעבן 100 רובל פאר א פייגל וואס האט גארנישט קיין טעם? לאכט אים אפ דער פריץ און זאגט: דער פייגל איז נישט אויף צו עסן און נעמט אים אריין אין זיין צימער און ווייזט אים די חכמה פון דעם פייגל ווי זי זינגט און פליט מיט חכמה! פארדעם פאהרט מען ווייט און מען קויפט דאס פאר 100 רובל! א פייגל אויף צו עסן איז דא גענוג ביי אונז אין שטאט!

דער נמשל איז אז מען דארף פארשטיין די גרויסקייט פון ראש השנה וואס מען קען ארויסנעמען פון דעם העכערקייט און א נאנטקייט צום אויבערשטן, ווייל עסן און זינגען קען מען א גאנץ יאר!

ציון הקודש בעיר פראנקפורט ליד מורינו ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל

דעם צווייטן טאג ראש השנה איז די יום הילולא פון הרה"צ ר' ישראל מסטאלין זיע"א בן הרה"ק ר' אשר זצוק"ל, בן הרה"ק ר' אהרן מקארלין דעם בית אהרן זיע"א אין קארלין סטאלין מען רופט אים דער פראנקפורטער, ווייל זיין מקום מנוחה איז אין שטאט פראנקפורט, די וועלט רופט אים די ינוקא. ער איז געווען זייער א באהאלטענער אז די וועלט האט אים בכלל נישט פארשטאנען אבער זיינע חסידים און צדיקים בכלל, האבן געוואוסט זיין גדלות סיי אין תורה און סיי אין עבודת השם און זיינע אפענע אויגן. ער איז געבוירן י' כסלו שנת תרכ"ט און ווען זיין הייליגער טאטע איז נסתלק געווארן ט"ו אב תרל"ג איז ער געווען 4 מיט א האלב יאר, די זקני החסידים האבן אים געקרוינט אלץ ממשיך פון דעם הייליגן קייט פון אדמור"י סטאלין קארלין.

דער כח פון סבלנות און זעלטענע מדות

הרה"ח ר' אלטר שוחט ז"ל האט דערציילט אז איין מוצאי שבת קודש ווען מען האט געזונגן דעם זמר אליהו הנביא ביי מלוה מלכה האט דער רבי צוגערופן א יונגערמאן און ער האט גערעדט מיט אים שטילערהייט, דער יונגערמאן איז געווארן רויט און ר' אלטר וואס איז געווען דארטן האט דאס מרגיש געווען, נאך דעם האט ר' אלטר געגאנגען צו דעם יונגערמאן און ער האט אים געפרעגט וואס איז געווען ביים רבין? און דער יונגערמאן האט זיך פרובירט ארויסצודרייען פון ר' אלטר, אבער ר' אלטר לאזט נישט אפ ביז יענער האט נישט קיין ברירה און ער האט אים געזאגט וואס דא איז געווען:

אז ווען ער און דער רבי זענען נאך געווען יונגע בחורים איז דער רבי געזעצן צווישן די בחורים, און אין יענע תקופה איז געווען א סאך מענטשן וואס האבן געברענגט מתנות פארן רבין ז"ל און צווישן זיי איז געווען א גאלדענעם זייגער וואס דער רבי האט זייער ליב געהאט און עס איז קיינמאל נישט ארויס פון זיין האנט, א בחור האט זייער שטארק געוואלט דאס האבן, איינמאל ביי שלש סעודות איז דער רבי געזעצן מיט זיינע חברים און האבן געזונגן זמירות און יעדן בחור האט אנגעהויבן א צווייטן ניגון, שלש סעודות האט מען געפראוועט ווען עס איז געווען טונקל, האט ער געטראכט אז יעצט איז א שעת הכושר אוועק נעמען דעם גאלדענעם זייגער, און ער האט אזוי געטאן, ער האט דאס באהאלטן, ווען מען האט אנגעצונדן דעם לעקטער און דער רבי האט מרגיש געווען אז דער זייגער איז נישטא, האט ער אנגעהויבן צו וויינען, און מען זוכט דאס אבער קיינער האט דאס נישט געטראפן, און אזוי איז אריבער די יארן וואס מען האט שוין פארגעסן די מעשה. ווען מען האט אנגעהויבן צו זינגן דעם ניגון פאר אליהו הנביא האט רבי מיר צוגערופן און ער האט מיר דערמאנט וואס איז געווען פאר צען יאר צוריק, אז ביי שלש סעודת אויף דעם זמר הק' קָה אכסוף האסטו געזונגען דעם ניגון וואס מען זינגט יעצט פאר אליהו הנביא, וואס דו האסט דעמאלטס אוועק גענומען מיין גאלדענעם זייגער, נאר איך האב דיר נישט געוואלט פארשעמען וועגן דעם האב איך דיר דעמאלטס גארנישט געזאגט. און יעצט וויל איך זאלסט תשובה טאן!

געשטעלט א בחור אויף די פיס

דער הייליגער רבי ז"ל זיע"א האט זייער מקרב געווען דעם יוגנט: עס איז געווען א עלטערע בחור וואס האט געהאט א טיש אינדרויסן פון שול און פלעגט פארקויפן תשמישי קדושה וכדומה. איין מאל גייט אריבער דער רבי ז"ל און קויפט ביים אים א גארטל און לייגט אראפ 20 רובל וואס איז געווען א גרויסע מטבע, און דער בחור וויל געבן צו פארשטיין דעם רבין אז דאס איז צו פיל געלט, אבער דער רבי איז שוין אריין אין שול, און דער בחורווארט ביז דער רבי וועט ארויס גיין פון שול, און ווען ער זעט דער רבין ארויס גיין פון שול לויפט ער צום רבין און וויל אים צוריק געבען די 20 רובל, פרעגט אים דער הייליגער רבין ז"ל צו ער האט שוין געלייגט תפילין היינט? ענטפערט ער אים, ניין! און ער לייגט צו אז פון די בר מצוה האט ער נישט געלייגט תפילין, פרעגט אים דער רבי צו ער וויל גיין מיט אים אויף א שפאנציר? און ער איז מסכים. און אינמיטן וועג ווען זיי רעדן פון אלע וועלטלעכע זאכן פרעגט אים דער רבי אויף זיין מצב אין אידישקייט! און ער ענטפערט: עס איז זייער שוואך. פרעגט אים דער רבי פארוואס ער לייגט נישט תפילין? ענטפערט ער ווייל ער האט פשוט נישט קיין געלט צו קויפן תפילין! און ווייל ער איז א יתום האט מען אים נישט געקויפט תפילין ביי זיין בר מצוה, און דער רבי רעדט מיט אים ווייטער און ציט זיין הארץ צו קדושה, ביז דער בחור צו וויינט זיך: רבי! איך וויל תשובה טאן! אבער ווי וועל איך באקומען תפילין, האט דער רבי אים געענטפערט אז דו האסט באקומען פון מיר 20 רובל גיי מיט דעם צום סופר און ער וועט דיר געבן א מהודרדיגער פָאר תפילין. און אזוי האט ער געטאן ווי ער האט צוגעזאגט, און דער בחור איז געווארן א ערליכער איד.

דער קארלינער רב ר' דוד פרידמן זצ"ל האט אמונה אין רבי

הרה"צ ר' אברהם אלימלך מקארלין זי"ע דער פינפטן זון פון זיין טאטע מרן אור ישראל -נהרג עקה"ש י"ד חשון הי"ד- האט דערציילט

אז הגאון ר' דוד פרידמן זצ"ל אב"ד קארלין, -מחבר ספרי שו"ת שאילת דוד און פסקי הלכות על אבן העזר ועוד- איז געווען בידידות מיטן רבי, און דער גאון האט דער רבי זייער שטארק מכבד געווען, איינמאל איז דער גאון קראנק געווארן און מען האט געשיקט רופן א גרויסן פראפעסאר פון ווארשא וואס די הוצאות פאר ברענגען דעם דאקטאר איז געווען גאר גרויס, דער דאקטער האט באטראכט ר' דוד און האט געזען אז דער גאון איז בגדר פון סכנות נפשות און ער האט געהייסן טרינקען אסאך אבער שטרענג אנגעזאגט אים נישט לאזן טרינקען קיין שום שארפע זאכן וואס האט אין זיך אלכוהול, אין יענע צייט איז געווען א חסיד ר' יוסף דוד ז"ל פון שטאט טעליחאן -נישט ווייט פון קארלין- וואס ער איז געווען ביים רבי'ן, און דער רבי האט אים געבעטן אז ער זאל פארן צום גאון ר' דוד און אים איבערגעבן א גרים פון אים און אז ער שיקט אים א פלאש וויין וואס ער זאל טרינקען, ווען ער איז אנגעקומען צום גאון, האט ער געטראפן די קינדער וואס זענען זיך מייעץ מיט'ן פראפעסאר, און ווען ר' יוסף דוד איז אריינגעקומען האט מען אים נישט געוואלט אריינלאזן צום גאון אבער דער גאון האט געפרעגט ווער איז געקומען האט מען געזאגט א איד וויל איבערגעגעבן א גרים פון זיין רבי'ן פון סטאלין, האט דער גאון אים געבעטן אריין צוקומען, און ער האט איבערגעגעבן פאר'ן גאון דעם גרים פון רבין און אויך אז דער רבי שיקט אים די פלאש וויין, און דער גאון האט דעם חסיד געבעטן אז ער זאל אים אנגיסן פון דעם וויין, ווען די קינדער האבן דאס געהערט זענען זיי אריין געגאנגען און געבעטן אז ער זאל דאס נישט טרינקען, ווייל דאס איז סכנת נפשות פאר אים. האט דער גאון זיי מבטיח געווען אז עס וועט גארנישט געשעהן און ער האט זיי געזאגט אויב דער רבי האט מיר געשיקט אז איך זאל דאס טרינקען וועט מיר גארנישט שאטן. און ער האט געמאכט א ברכה און געטרונקען פון די וויין וואס דער רבי האט אים געשיקט. האט אויסגעפירט דער הייליגער קארלינער ר' אברהם אלימלך זיע"א "אז דאס איז אפגערעדט אז דער רב האט באקומען א רפואה!! און דאס איז נישט קיין חידוש ווייל די אמונה וואס דער גאון האט געהאט אז די וויין וועט אים אויסהיילן, האט טאקע געהאלפן, אבער דער גרעסטער חידוש איז: אז אזא גרויסער גדול זאל האבן אזא אמונה פשוטה אין טאט'ן."

גערעטעוועט פון א הארבן שטראף

עס איז געווען א סאלדאט פון אונזערע חסידים וואס איז געווען צוזאמען מיט א גויאישע סאלדאט און זיי האבן באקומען א שליחות איבער צוגעבן 2000 רובל צו א גרויסן גענעראל, און ווען זיי זענען געווען אין א קרעטשמע זיך אפצורוהען האט דער גוי צוגענומען האלב פון די געלט און איז אנטלאפן. דער איד ווייסט נישט וואס צו טאן, ווייל יעצט וועט מען זאגן אז ער האט דאס געגנבעט און וועט באקומען א הארבן שטראף. ער איז געווען נישט ווייט פון סטאלין און איז מחליט ער גייט אריין צום רבי'ן, דער רבי הערט אים אויס און זאגט אים זייער שטרענג אין רוסיש: עס וועט דיר גארנישט העלפן דו מוזט זיצן. און הייסט אים ארויס גיין פון צימער! דער חסיד ווערט איינגאנצן צומישט און גייט ארויס, און טראכט ביי זיך ווי וועט ער אויסהאלטן אין א תפיסה פון די ארמיי. אידישקייט און די פייניגן וכו'. און אזוי טראכטנדיג טרעפט ער א פאר חסידים וואס זיי זען זיין זארג, און ער דערציילט זיי וואס איז געשען, און וואס דער רבי האט געזאגט, האט איינער זיך אנגערופן דער רבי האט נישט געזאגט וואו דו דארפסט זיצן. זיץ דא אין סטאלין. און אזוי איז געווען! דארטן איז ער געבליבן א האלב יאר ווען דער רבי קוקט אים נישט אן און מאכט זיך נישט וויסנדיג די גאנצע צייט. נאך א האלב יאר רופט אים אריין דער רבי און פרעגט אים וואס טוסטו דא? און זאגט אים פָאר שוין צום גענעראל, און דער אויבערשטער וועט העלפן, און אזוי טוט ער און לויפט צו כַאפן די באן. און ווען ער קומט אן צום גענעראל אין שטוב דערציילט מען אים אז דער גענעראל שפילט קארטן אין שענק און אז דער גענעראל האט פארלוירן זייער אסאך געלט און ער דארף האבן נאך געלט צו ווייטער שפילן, רופט זיך אן דער חסיד אז ער האט געלט פארן גענעראל, רופט אים אריין דער גענעראל, און מיט פרייד איז ער מקבל פנים, און דער חסיד דערציילט אז ער האט געלט פארן גענעראל און ער וויל דאס איבערגעבן אבער ער דארף האבן א קבלה אז ער האט איבערגעגעבן די געלט, דער גענעראל איז געווען פארשיכורט און געהייסן אים געבן א קבלה אויף די 2000 רובל און דער גענעראל האט דאס אריינגעלייגט צו שפילן אין קארטן, און ער האט אלעם פארלוירן און נאך דעם האט ער זיך גענומען זיין לעבן און אזוי איז דער חסיד געווארן פריי פון דעם שולד.

דערציילט א מעשה און געזען א ישועה

החסיד ר' אלטר שוחט ז"ל האט דערציילט אז עס איז געווען א חסיד ר' אלעזר פון א שטאט רציצא וואס זיין מצב פון געלט איז געווארן זייער געדריקט און זיין ווייב האט אים געשטופט צו גיין צום רבי און די השגחה פרטית האט געפירט אז דער הייליגער רבי זיע"א איז אנגעקומען אין רציצא און באזוכט ר' אלעזר אין שטוב, גייט צו זיין ווייב און גיסט אויס איר הארץ פארן רבין, האט דער רבי דערציילט א מעשה און דערנאך האט ער זיך אויפגעשטעלט און צוגעגאנגען צום ספרים שאנק און ארויס גענומען א ספר וואס מען האט נישט געזעהן אנגעשריבן וואס דער ספר איז. און דער רבי מישט אויף א פלאץ און לייגט אריין א סימן און זאגט צו ר' אלעזר דא אין ספר וועסטו טרעפן וואס דו דארפסט, ווען דער הייליגער רבי ז"ל איז ארויס האט ר' אלעזר געעפענט דעם ספר און זעט וואס עס שטייט: אז א חסיד איז געקומען צום הייליגן ריזינער זיע"א און האט אויסגעגאסן זיין הארץ האט אים דער הייליגער ריזינער דערציילט א מעשה, און נאך די מעשה פרעגט אים דער חסיד זיין בקשה ענטפערט אים דער הייליגער ריזינער, דיין בקשה האט מען שוין געענטפערט. האט ר' אלטר שוחט אויסגעפירט די זעלבע זאך האט זיך דא אפגעשפילט מיט ר' אלעזר און איז געהאלפן געווארן.

אתרוגים מארץ ישראל און שיינע לולבים דרי וועט זיין ביי אונז צו פארקויפן אי"ה נאך ראש השנה

מיר ווינטשן כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה דער קומענדיגער גליון וועט זיין אי"ה נאך סוכות תשע"ז